

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 рр.

м. Київ, Україна

ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ ТА ЛІСОВА РЕКУЛЬТИВАЦІЯ

УДК 630*232

ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТИВУВАННЯ КЛЕНА МОНПЕЛІЙСЬКОГО НА ВІДВАЛЬНИХ ЛАНДШАФТАХ КРИВБАСУ

Ф.М. Бровко, доктор сільськогосподарських наук, професор,

Д.Ф. Бровко, кандидат сільськогосподарських наук,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

Щодо доцільності створення насаджень деревних рослин на відвальних ландшафтах висівом насіння й до нині не існує єдиної думки. Адже, посіви насіння, здійснені на відвалах у різних лісорослинних зонах України, в основному свідчать про незадовільні результати застосування цього методу лісорозведення, що зазвичай пов'язують з усиханням сіянців унаслідок нестачі вологи у посушливі періоди року. Водночас, мали місце й позитивні результати від висіву насіння деревних рослин на техногенно-порушених ландшафтах. Зокрема, на териконах Донбасу, задовільну збереженість сходів забезпечує висів наклюнувшогося насіння у вологий відвальний субстрат. Позитивні результати з висіву насіння також було отримано для обліпихи крушиновидної на відвалах кар'єрів з видобутку залізної руди на Курській магнітній аномалії, для сосни звичайної і ялини європейської на відвалах кар'єрів з видобутку розсипних покладів корисних копалин у заплаві ріки Урал та сланців в Естонії, для абрикосу звичайного, горіха грецького, дуба звичайного, клена монпелійського та терена степового на відвалах кар'єрів з видобутку покладів залізної руди у Кривбасі. Зазначене додає оптимізму в пошуку ефективних лісокультурних методів освоєння відвальних ландшафтів, що підтверджується результатами наших досліджень.

Осінній висів свіжезібраного насіння клена монпелійського (*Acer monspessulanum* L.), на Східному відвалі Ганнівського кар'єру Північного гірничо-збагачувального комбінату дає дружні сходи (схожість понад 90%), а тому, можна припустити, що для формування повноцінних насаджень з участю цього виду клена до кожного посівного місця достатньо висівати 3-5 насінин. Вже упродовж першого вегетаційного періоду у сіянців сформувалась коренева система, довжина якої у 3 рази перевищувала висоту стовбурців, що у

майбутньому забезпечило гармонійний їх розвиток та здатність переносити посухи, які у регіоні досліджень трапляються майже щорічно. З посівів сформувались достатньо декоративні біогрупи клену, як на відкритих просторах, так і під пологом акації білої. Біометричні показники клена монпельйського, взятого на трьох пробних площах (ПП) в різних умовах, наведено у таблиці.

Біометричні показники 21-річних сіянців клена монпельйського, вирощених на Східному відвалі Ганнівського кар'єру

№ ПП	Суміш, місце зростання	Висота, м % - t*	Діаметр, см % - t*	Площа проекції крони, м ² % - t*
<i>Західний схил, 30-35°</i>				
1	ВСГ+ ВК _{10%} , середня частина схилу	$\frac{2.7 \pm 0.10}{100 - -}$	$\frac{2.9 \pm 0.07}{100 - -}$	$\frac{0.87 \pm 0.02}{100 - -}$
<i>Верхнє сплановане плато, міжряддя 28-річних культур білої акації</i>				
2	ВСГ укриті ГМЗГ _{30 см} у вікнах пологу	$\frac{3.6 \pm 0.09}{133 - 9,9}$	$\frac{2.3 \pm 0.17}{79 - 2,1}$	$\frac{0.77 \pm 0.03}{88 - 2,8}$
3	Під пологом	$\frac{1.9 \pm 0.05}{70 - 7,2}$	$\frac{1.9 \pm 0.08}{66 - 4,2}$	$\frac{0.49 \pm 0.01}{56 - 17,0}$

Примітка. Табличне значення квантилів критерію Стьюдента (t) при рівні ймовірності 0,05 - 2,06

На відкритій ділянці (ПП № 1), відсіпаній суглинками з домішкою кварцитів, клен розвиває невелику за розмірами (0,87 м²), проте густо облистяну крону, яка здатна надійно затіняти поверхню відвалів від розповсюдження бур'янів. На верхньому спланованому плато, де суглинки укриті 30-сантиметровим шаром гумусованої маси зональних чорноземів, цей вид клену здатен формувати підлісок, під пологом білоакацієвих насаджень. При цьому, кращі показники росту спостерігались у вікнах пологу 28-річних насаджень акації (ПП № 2), де клен, формує крону з площею проекції 0,77 м² й досягає середньої висоти у 3,6 м. У місцях, де зімкненість крон у акації перевищувала 0,8 одиниць (ПП № 3), біометричні показники у клена були меншими, ніж у вікнах пологу (на 17-47 %).

Отже, висока збереженість та декоративність сіянців вказує на можливість культивування клену монпельйського на відвальних ландшафтах Кривбасу.